

Oligocén albizottság 2012. február 1.

Jegyzőkönyv az MRB Oligocén Albizottsága üléséről

Időpont: 2012.02.01. 10-13 h

Helyszín: ELTE, Általános és Alkalmazott Földtani Tanszék

Jelen vannak a Bizottság tagjai és a társbizottságok elnökei, titkárai közül:
Bernhardt B., Császár G., Dávid Á., Fodor L., Gyalog L., Kerckmár Zs., Less Gy.,
Nagymarosy A., Selmeczi I., Szentpétery I., Sztanó O., Tóth K.

Kimentését kérte: Hably Lilla, Zelenka Tibor, Knauer József. (Dr. Radócz Gyula a meghívót késedelmesen kapta meg).

Napirend:

1. Az Oligocén Albizottság tagösszetételének revíziója
 2. A formációk rövid leírásainak megvitatása
 3. A formációk hosszú leírásainak megtervezése
- A napirenddel mindenki egyetért.

1. Bizottság tagjainak megújítása

Meglévő tagok: lásd a mellékelt listát.

Tanácsadóként a bizottság tevékenységét szívesen segíti Báldi T és Báldiné Beke M. Sajnos többen nyugdíjba mentek, akik így a továbbiakban nem vállalnak feladatot. Knauer J inkább távoli konzulensként szerepelne, részvételi szándékát meg kell kérdezni.

A Munkabizottság javasolt új tagjai: Budai T., Fodor L., Gyalog L. és Sóron A., akik egyenként egyhangú szavazattal tagjai közé választott a bizottság. ***Az új és régi tagok közül mindenki jelentkezzen fel a levelező-listára, ha még nem tette meg!*** További javaslat volt, hogy Benedek K. vagy itt konzulensként vagy a magmás albizottságban tevékenykedjen.

2. Oligocén formációk rövid leírásának munkaanyaga

GyL ismertette, hogy a rövid leírások terjedelme kb. 12-24 sor legyen, melybe az összes korábbi név vagy szinonima felsorolása nem fér bele. Ennek szükségességéről eltérő vélemények alakultak ki, LGy, NA, SzO szerint ezek szükségesek, míg BB csak a közzétett felépítésre és a települési helyzetre koncentrálna. A korábban fixált tartalmi pontok mellett (szinonimák, litológia, kor, elterjedés, vastagság, elkülönítés más egységektől, elterjedés, kor) FL javasolja, hogy előbbieket mellé szedimentológiai szerkezetek, környezetre, képződési körülményekre ténylegesen utaló egyéb megkülönböztető bélyegek is jelenjenek meg, pontosan definiálva az üledék képződési viszonyait.

További formai követelményeket is megtárgyaltunk. Szükséges egy egységes, előzőnél bővebb színes jelkulcs elkészítése. Rögzítettük, hogy az ábra idő tengelyén, angol feliratokkal sorozatok és emeletek (standard és regionális) legyenek feltüntetve. Ugyancsak itt merült fel, hogy legalább a paleogén-miocén táblázatokon a formációba sorolás alapját képező biosztratigráfiai beosztás (ez esetben nannoplankton-zonáció) is jelenjen meg (LGY

kivételével ezt az Albizottság helyeselte). Sokan támogatták azt az ötletet, hogy ahol van értelme és ábrázolható, ott a tagozatok is legyenek feltüntetve, hiszen fontos információk hordozói lehetnek, vagy gyakran korábbi formációk átsorolásából képződtek.

Ezután az Albizottság megtárgyalta, hogy mely formációk maradjanak az Eocén, és melyek a Miocén Albizottságok kezelésében.

- Mivel a Recski Andezit alatt NP21 zónába tartozó márga van, így a kőzet fő tömege oligocén, így átkerült az oligocénbe (1 tartózkodás, 1 nem, többi igen), azzal a megszorítással, hogy leírásából derüljön, ki „valószínűleg a késő eocénben elkezdődött a vulkáni tevékenység” (LGY, NA).

Felmerült a kapcsolódó tufák besorolásának és azok grafikus ábrázolásának kérdése is. A bizottság úgy döntött, hogy, ha a genetika, kőzetan-geokémiai jellegek, földrajzi helyzet stb. ismeretében a piroklasztit kapcsolható a forrásául szolgáló vulkanithoz, akkor azt oda kell sorolni. Ha nem ismert, akkor maradjon a befoglaló üledék (esetleg több is!) tagozata. (BB, FL, NA). Ehhez tartozott még annak megvitatása is, hogy az összefogazódásokra, – ha nem muszáj –, nem kell új megnevezéseket kreálni, legfeljebb, ha azok tényleg térben–időben jól elkülönülők, azaz ténylegesen és egyértelműen definiálhatók (FL, CsG, NA)

- Vitatott kérdés volt a Nádudvari Fm. „rangjá”-nak meghatározása. A javaslat a *komplexum*. CsG megerősíti, hogy amit nem lehet a hierachiában jól elhelyezni (tagozat, formáció vagy formációcsoportként), azt kell komplexumnak nevezni. Formációcsoport nem lehet, mert nincsenek formációi. Nemzetközileg ugyan nem ilyet szoktak komplexumnak nevezni, de mert itt térbeli komplexitása nem ismert, mélyföldtani helyzete miatt nem tudjuk temérdek kisebb egységre osztani, amiket, ha feltárásban látnánk, felismernénk, és több formációba osztanánk (pl. Belső-Kárpáti flis sorozatok), így marad a komplexum megnevezés (NA, LGy, CSG, FL).

- a Budai Márga és a Nádudvari Komplexum eocén hatáskör

- a Pétervásárai Homokkő, noha legalja Tura-Tóalmás térségében egri korú, már miocén formáció. Ennek része a Darnói Konglomerátum, javaslat szerint tagozat szinten, mely, mivel egyszerre tartalmaz *Chlamys gigas*-t és *Miogypsina tani*-t, így rétegtani helyezete felső-akvitáni (felső-egri) és legalsó-eggenburgi. Mivel az anyagával egyező konglomerátum betelepülések a PVH felső részében is vannak, akkor is kellett ennek a tagozatnak léteznie, csak valószínűleg lepusztult (LGY, NA).

- A Pétervásárai Homokkőbe települő Istenmezejei Bentonit Tagozattal kapcsolatban javasoltuk, hogy a fent megállapított kapcsolat ismeretében inkább a Gyulakeszi Riolittufa tagozata legyen. Ezzel a bizottság nagy része egyetértett (ZT írásban érkező javaslata figyelembevételével).

Innentől kezdve a ténylegesen oligocén korú formációkra koncentráltunk.

Iharkúti Konglomerátumnak létezik olyan szelvénye, ahol Csatkai F. fedi, így biztosan alatta marad! Van márgás, homokos és konglomerátum kifejlődése, melyben eléggé száraz viszonyokat jelző ősmaradványok találhatóak (TK). Hogy hézag van-e köztük, nem bizonyítható, nagyon valószínű, hogy ugyanazon üledékciklus részei, csak az Iharkúti egy lokális mélyedésben a teresztrikus üledékképződés első, helyi terméke, melyet azután befed a

messzebről szállított, eltérő kőzet összetételű anyagból álló Csatkai (NA, SZO, CsG, FL). Kora nem ismert, bizonytalan kora oligocén. Többen ezért inkább a hézag meglétét valószínűsítik, akkor is, ha ezt geológiai érvekkel nem lehet alátámasztani (SS, GyL?). Felmerült a Csatkai Fm-ba tagozatként történő besorolás lehetősége, melyet 3/4 arányban elvetett a bizottság, így marad formáció.

Óbaroki Bauxit kora nem ismert, egyetlen biztos pont, hogy Mányi F. fedi, és áthalmazott eredetű. Itt is célszerűnek látszik időben egy kissé elválasztani a Mányitól. (Ezt javasolja TK és levélben Knauer J.). További fontos adalék, hogy ahol előfordul, ott biztos nincs Csatkai Fm. (TK).

A **Tardi Agyagnak** van egy „alsó” és „felső”, jól megkülönböztethető tagozata, ezeknek nevet kell adni, melyet NA meg fog elvégezni. A *Cardium lipoldi*-s rétegek kb. a kettő határán fordulnak elő, s noha egy jól azonosítható, kb. 8 m vastag kőzettestet alkotnak, mégis elvetettük a rétegtagként való elkülönítést.

A **Kiscelli Agyagnak** két jól felismerhető tagozata a gravitációs tömegmozgásokkal áthalmazott anyagként a batiális medencébe kerülő Cserépváraljai és a Noszvaji. Előbbi a formáció alsó részében van és inkább homokos, másik a formáció tetején és főleg kavicsos. Utóbbinak fontos feltárása volt a Szöllőskei-kavicsbánya, ami miatt gyakran Szöllőskei Tagozatként is volt rá utalás, de végül a Noszvaji név megtartása mellett döntöttünk. Ugyancsak a KA része a Budakeszi Tagozat, melyet úgy definiálhatunk, hogy homokosabb, litológiaiul kevésbé tipikus sekélyebb vízi kifejlődése (tipikus KA faunával), mely a Budai-vonaltól nyugatra fordul elő. A tufás betelepülések nem kaptak külön nevet (korábbi Bükkszéki Tagozat).

A **Csókási F**-ba sorolható üledék három helyen fordul elő Magyarországon: a Recski Andezit fedőjeként, a Bükk-fennsíkon a névadó feltárásban és a Novaj-nyárjasi feltárásban. Gyakorlatilag mindenütt márgás mészkő, tipikus foraminifera faunával. A recski legfelső kiscelli (katti) korú, míg a másik kettő már az egri lelegején keletkezett, de ez nem indok a szétkülönítésre. A három kőzet végül a **Novaji Formáció** nevet kapta, mely így részben a fekéje az Egri Formációnak, részben összefogazódik vele.

A **Pusztamagyaródi Tonalit** intrúzió leírása rendben van.

A **Hárshegyi Homokkő** formáció rangját senki nem vitatta, de előfordulási helyét és tagozatait igen. Sokan vannak a mellett, hogy az úgynevezett „nem tipikus” részét, kaolinos és szenes tagozatait soroljuk át a Mányi F-ba (akár tagozatként, akár formációként) és csak a „tipikus” kovás, s. str. budai, illetve a Budai-vonal nyugati oldala mentén sorakozó kifejlődését nevezzük Hárshegyi F-nak (BB, FL, GyL). Lényegi érveknek az alábbiak tűntek:

- A felszínen a tipikus és a nem tipikus HH jól megkülönböztethető, mélyfúrásokban nem.
- A budai-vonal mögötti kvázi lagunáris kifejlődésű HH talpán kaolinos és szenes agyag van. Utóbbi Mogyorósbányán ténylegesen bányászták is, így a tagozat megnevezésére Esztergomi helyett ez jobb lenne. Ez méltányolandó.

- Felmerült, hogy a fekéit alkotó szárazulati összletben a tarkaagyagok ásványtanilag különbözőek, a mányi kaolinites, a csatkai szemektites (TK). Ebből az következhetne, hogy az Esztergomi-medencébe két irányból, két lepusztulási területről, azaz délnyugat felől a Csatkai F. beszállítási rendszerén keresztül és észak, északnyugat felől, más folyók által is szállítódna

üledék. A DNy-i szállítás anyaga különbözik a Budai-vonal mentén északról érkező HH anyagától.

További javaslat, hogy ameddig van Kiscelli Agyag a fedőjében, ott maradjon Hárshegyi (NA), mert a fenti megfontolással a nagyon sok szelvényben előforduló homoktestet (pl. fúrások Báldi, 1983, 1986, és Sztanó et al. 1998-ban) immár két formációba kellene sorolnunk, s ezek határa maganyag és ősmaradványok hiányában nem vonható meg megbízhatóan. A rétegsorok egyértelműen transzgresszív jellegű szakaszán elhelyezkedő homokot tartjuk Hárshegyinek (NA, SzO).

Időhiány miatt a vita további részét elnapoltuk. A vita a következő ülésen folytatódik. Az átsorolásokat javasló Bernhardt Barna a következő ülésre-térkép, több földtani szelvény és szöveges magyarázat kíséretében elkészíti javaslata indoklását és röviden előadja azt.

Végezetül LGy felvetette, hogy a kiscelli emeletet a jelenleginél pontosabban kellene definiálni, melyről szintén kellene a bizottságnak a közeljövőben tárgyalnia.

A következő ülés várható időpontja március eleje, amelynek idejét és helyét a levelezőlistán teszi közzé az elnök és a titkár.

A jegyzőkönyvet összeállította: Sztanó O., a bizottság titkára. Véglegesítette az elnök.

dr. Nagymarosy András
elnök s.k.

dr. Sztanó Orsolya
titkár